

המתהלכים לרוח הזמן. מהם פרשו לרומנטיקה ציונית ומהם לתיקון עולם במלכות הסוציאליזם, ואלה ואלה מאחרים בנשף וששים למראת שיחת רכיל ושאר הבלי נעורים התלויים בדבר, כולם כרובם מצטטין פסוקים משל שילר ונטה וקורין לעצמם נוסטלג וסופיה והינרקה. היינו הרין, היינו צבי, הוא — הירשל.

תאמר — ניוחד, לענ? ולא היא. לא ללעוג ולא לקנטר ולהוכיח בא המספר, אלא לצייר דברים כהווייתם, ולא עוד, אלא כל ראייה שהוא רואה, חוט של הבנה וסליחה משוך עליו, מאותה הבנת-טובים של זקנים, שרבות ראו ויודעים, כי כבר היה הדבר לעולמים.

כפנינים וכמרגליות לזוהר וליפעה מתנוצצות כאן מתרוזה של אמרי שפר וחג, מלאים נגזי בינה יהודית, חכמת אבות, אפשר שכמו אלה ובדומה לאלה כבר שמענו במקום אחר אצל עגנון, אלא „שחביבים דברי תורה על שומעיהם כל יום כחדשים“.

גדולה חכמת חיים ובינת הנפש בה חודר המספר לחיי הנישואין של זמננו, זו המרגרידה שביוזוג הירשל ומינה שגצטנו להיות בשר אחר, אך אין טבעם ונפשם תואמים ואין מזגם עולה בקנה אחד. דקה מן הדקה ביחוד, היא ראייתו של עגנון ללב האשה, בערנה וברוד הוא בזהו ובודק נגזי נשמתה ומגלה עמוקות במסתרי נפשה המתעטפת בינונה. כמה רכים וענונים הצבעים בהם הוא מצייר דמותה של בליומה ואת הליכותיה הכבושות בבית אדוניה, את יפי הנפש החרישית הנוגה והאצילה, העלובה ואינה עולבת ואינה מוחה לעולם, ואף מינה, לכאורה, צפורחדי בית מפונקה הדבוקה בסינורה של אמא עד שזו מוציאתה ומשיאה אותה לאיש, כמה עולה דמותה ומתעלה לעינינו באחד הדיואלוגים האנושיים ונוקבים לב שבינה להירשל; מן המיצר ושברון הלב פורצת מפיה מחאה וועקה — תביעת עלבונה של אשה קשת-גורל, ממעמקי תהום נשמתה מעלה היא הרדורים ורחשי לבב נוקבים ודקים מן הדקים, שכדונמתם אתה מוצא מעטים אצל מספרי הדור ואמני לב האשה.

אכן, מרגלית גדולה גילה והעלה כאן עגנון, הלא הוא היחס הכהור והענוג לאשה, צא וראה, רגש זה שכבר גם בו לב הדור ורומן התקופה מבליעו בשורות ספור ויש שעשוהו ענין לציניות לענות בו, הגה הוא עולה לפנינו זך ותמים וענוג, טהורה ותמה כיונה היא האהבה הצרופה שבין ברוד וצירל, ורכה וענוגה התרחשות היחסים שבין הירשל ובליומה, זו אהבת הנפש המתנוצצת כדמעה לטהור ולזוהר בעיני הירשל, וזה רעד הלב ללטיפה תמה ולמגע רוטט וטהור בקצה שערות האהובה.

זאת האהבה התמה! האין אנו מכירים כתונת הפסים מבית אבות? הלא מורשת היא מבית יעקב, והורחה ולידתה בקדושת ובטהרת המשפחה הישראלית; הלא ניצוץ היא מעיני האשה העבריה המתנוצצות באור נרות השבת, עת בעלה קידש על היין וזמר לכבודה „אשת חיל מי ימצא“...

זאת האהבה מורשת אבות וזה זיוה ואורה על הבנים, וכך נמשכת השלשלת בעיירה — אבות שושבינים לבנים ואמהות מרקדות לפני חתן וכלה, זו שבוש ואלה חיי הבנים בתוכה, ויריעת השמים שממעל לדם — האין היא טלית גדולה אחת, טלית אבות, שמתחתיה עומדים הבנים לשמוע עם „כל הנערים“ לברכת המלאך הגואל, ברכת האבות?

מסגרת של זהב וארגמן לסיפור הוא הטון העממי הזך ותמים, שחוט של חן ורוד נמשך אליו למן „צאינה וראינה“ וה„מעשה-ביבילעדי“, זו הנעימה המלבבת ופשטות ההרצאה הנפלאה ושיחת „ידידי ורעי“, שבין הסופר לקורא, כגון: כשהירשל מרגיש יד נחה על ראשו, המחבר אומר: „גם כי אחריש ולא אספר, תבינו שידה של בליומה היתה“.

מה טוב להרגיש שמתהלך בתוכנו יוצר אמון המגשר ביצירתו גשר אהבה וחסד בין דור אבות לבנים, ומה נהדר הקול, היוצא מן האהל, קול אבות, שקיומו לעד.

מרדכי עובדיהו

מעשי אבות למעשי בנים

(עם קריאת „סיפור פשוט“ לש״י עגנון)

יצירה חדשה בתכנה ובבנינה יצאה הפעם מלפני עטו של ש״י עגנון, בעל אגרות חסידים ויוצר מעשי פליאה של צדיקים ותמימים; בפעם הראשונה מצייר הוא מסכת חיים שלמה של ימינו ומתאר גבורים וטפוסים המתהלכים בעיירת פולין כהיום הזה, הניח הסופר מעשי אבות ופנה אצל מעשי בנים, אלא שסיפור מעשי הבנים בלשון אבות וברוד אבות הוא, דומה שהפסיק הסופר היושב באהל ממשנתו, והוא עומד בפתיח האהל ומספר עמנו בעיירת גליציה של הימים האלה והזמן הזה, ברם, עצם סיפור מעשי הבנים ומאוויהם חידוש הוא ביצירת עגנון, לכך תמהים היינו כיצד יסופרו החיים הללו בפי סופר מעשי ותיקין, היאך יימוג היין החדש בתוך גביעים עתיקיריזמין של הלשון העגנונית, וראה — לשון נושנה זו של עלים בלים היו לה עדנת נעורים וחו עלומים בפי הירשל ובליומה ומינה ובפי כל שאר הגבורים המתהלכים בדורותינו.

האבות והבנים — אלה בצד אלה יהלכו במעגלי העיירה, בבחי, שחוק סלתנית של שפתי חכמים ואמרי נבונים מגשר המספר גשר של טובה והבנה בין דור הולך ודור בא, עושה אבות שושבינים לבנים ובנים כרוכים בעקבות אבות — ודור לדור ברוד יאמרו.

ופשוט סיפור המעשה: הירשל, בן-טובים מפונק ורפה-רצון, לבו הולך אחרי בליומה, קרובתו היחומה היעודה לו מנעוריה — ואין זוגם מתקיים, הואיל ובטל רצונו מפני רצון אמו, הגבירה צירל הורביץ, בשעה של חלישות הדעת והנפש נותן הוא ידו בורוע מינה, זו המשיכה לו מראש ובמחשבה תחילה ע״י אמהות צופיות הליכות ביתן ודורות שקדניות ושדכן מפליא לעשות, רק בסגור עליו מעגל הנישואין — לבו יוצא בקרבו לזו שאהבה נפשו, ורוח רעה מתחילה מבעתת אותו, אחרי תקופת סבל ועוני מצליח רופא המעלה להשיב רוחו לדרך הישר, וגבורנו (שלא בגבורים חלקו) חוזר בשלום לאשת-דחקו, והיא יולדת לו למזל טוב שני בנים.

תם מעשה „סיפור פשוט“, אך לא חם הסיפור, כי לגבי עגנון לא המעשה עיקר אלא הסיפור, ואף לא סיפור המעשה אלא מעשה הסיפור, זאת ועוד, לעולם אין עגנון מתכוון לפרט, לצבע ולצליל הבודה, אלא לכלל הרברים, לסכום הקולות ולכליל הצבעים, לפיכך הוא נוטע את גבוריו קבוצות קבוצות, מסדיר אותם כאגודת פרחים, צבע צבע למינהו, למען הבליט או שטמש צבע זה או אחר, יש שהוא מביא דמות בצד דמות, כדי לסייע ולהרגיש, ופעמים — כדי להבליט-ניגוד והיפוך, וכולם כאחד לא הוצרכו אלא בשביל לגלם בהם רוח של דור ואקלים של תקופה, בשביל לגולל מאחריהם יריעת שמים וכברת ארץ שלמה שמשם גרלו, בשביל להעלות עמהם ריחות וצבעים וקולות מן גבולות הדממה של העבר, אלה דמויות ומראות העומדים אחר כתלנו, רושמים ומצפים למלאך הגואל, היוצר האמן.

וגואל אמון נאמן הוא עגנון לעיירת גליציה זו שמלפני חצי דור אחד ולמהלכים במעגלות חייה, „שבוש“ זו של בין הזמנים, שמתכלל ישן יצאה ולכלל חדש טרם באה, עוד זורח בה אור בין-ערביים מופלא על דור אבות ואבות לאבות, שבהם עדיין עומד כל טעמו וריחו של גזע יהודי גליציה, יהודים חריפי מוח ויודעי ספר, פקחים ושנונים וליצני דור מזה — ובריות תמימות וטהורות, אהובים וברורים מזה, כגון חיים נאכט הלמדן, שקדמה השכלתו להצלחתו, שאין כמוהו יודע לכתוב מכתב נאה, אלא מה מועיל אם איני מבין מליצותיו“.

ובצדם — נשים צדקניות וצנועות ותמימות מזה, ונשות חיל שידן רב להן במשא ומתן ועינין-צופיה הליכות ביתן, כגון הגבירה צירל הורביץ, „שחנתה חוננת דעת ומלקוחותיה לוקחת לקח“.

אך הגה קם דור חדש לשבוש ורחובותיה מלאו בנים ובנות